

Pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet

3067/00.04.00/2022

Pelastuslaitos-liikelaitoksen johtokunta 24.05.2022 § 27

Lisätiedot	Pelastusjohtaja Markus Viitaniemi puh. 050 511 8342 markus.viitaniemi@pkpelastuslaitos.fi
Päätösehdotus	Pelastusjohtaja Viitaniemi Markus: Johtokunta päättää merkitä asian tiedoksi.
Päätös	Hyväksyttiin yksimielisesti.
Selostus	<p>Pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa (613/2021) säädetään valtakunnallisista tavoitteista pelastustoimen järjestämiselle.</p> <p>Valtio-neuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuus-uhkia ja muita uhkia vastaavan laadukkaan ja kustannusvaikuttavan pelastustoimen järjestämiselle siten, että käytettävissä on voimavarat, joilla pystytään huolehtimaan pelastuslain mukaisten palvelujen järjestämisestä. Sisäministeriö valmistelee parhaillaan pelastustoimelle asetettavia valtakunnallisia tavoitteita vuosille 2023 - 2026.</p> <p>Strategisissa tavoitteissa esitetään hyvinvointialueiden pelastustoimen tavoitteita ja valtakunnallisesti merkittäviä palvelujen uudistus- ja kehittämistavoitteita sekä linjataan lainsäädännön ja suorituskyvyn kehittämisen suuntaviivoja. Tavoitteet ohjaavat pelastustoimen valtakunnallista sekä hyvinvointialueen pelastustoimen kehittämistä ja palvelutasopäätöksen valmistelua.</p> <p>Laissa pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) 8 §:ssä on lueteltu ne asiakokonaisuudet, jotka tulee määritellä valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tavoitteet pelastustoimen palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen ja palvelujen vaikuttavuuden turvaamiseksi sekä yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi; 2. tavoitteet turvallisuuden edistämiseksi ja hyvinvointialueiden ja kuntien ja muiden toimijoiden väliselle tätä koskevalle yhteistyölle pelastustoimessa; 3. pelastustoimen kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet; 4. pelastustoimen tiedonhallinnan kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet; 5. tavoitteet hyvinvointialueiden väliselle yhteistyölle pelastustoimessa;

6. tavoitteet hyvinvointialueiden pelastustoimen tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle;
7. yleiset linjaukset pelastustoimen laajakantoisista investoinneista;
8. tavoitteet pelastustoimen alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttamiseksi;
9. muut tavoitteet pelastustoimen kehittämiseksi.

Pelastustoimen toimintaympäristön nykytila, haasteet ja kehittämistarpeet

Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Tämä varmistetaan hyvin yhteensovitetulla varautumisella ja tilanteen aikaisella toiminnalla.

Pelastustoimi ja väestönsuojelu ovat keskeinen osa suomalaisen yhteiskunnan siviilivalmiuden järjestelmää.

Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja varautumalla etukäteen tapahtuvin valmisteluin. Pelastustoimella on jatkuva valmius vastata onnettomuuksiin ja normaaliolojen suuronnettomuuksiin liittyvästä pelastustoiminnasta.

Väestönsuojelussa pelastustoimi on Suomessa keskeinen operatiivinen toimija ja yhteensovittaja, mutta myös esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimella, Puolustusvoimilla, liikenne- ja viestintäasioista vastaavilla viranomaisilla ja hallinnonalan laitoksilla sekä pelastustoimintaan osallistuvilla valtion ja kuntien eri toimialojen viranomaisilla on tärkeitä tehtäviä ja vastuita väestönsuojelussa. Kunkin viranomaisen vastuista säädetään niiden omassa lainsäädännössä. Näiden toimijoiden väestönsuojeluun kuuluvien tehtävien yleinen valvonta ja ohjaus kuuluu asianomaiselle hallinnonalalle.

Pelastustoimen viranomaiset yhteensovittavat pelastustoimintaan ja väestön suojaamiseen osallistuvien viranomaisten ja muiden toimijoiden varautumista ja näiden suorituskykyjen käyttöä onnettomuustilanteiden ja poikkeusolojen aikaisessa toiminnassa.

Siviilivalmiuden ja suorituskyvyn ylläpitämisessä ja kehittämisessä ja yhteensovittamisessa huolehditaan siitä, että suuronnettomuuksiin ja vakaviin häiriötilanteisiin varautumisessa, niiden aikana tai välittömästi uhatessa kaikkien pelastustoimen järjestelmään ja pelastustoimintaan osallistuvien roolit ja tehtävät ovat selkeitä, toiminta perustuu yhteiseen suunnitteluun, suuronnettomuuksiin on varauduttu riskejä vastaavasti, ja että kaikki käytettävissä olevat voimavarat huomioidaan ja niitä hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti.

Riskien ja uhkien monimuotoistuminen tulevat lisäämään pelastustoimen tehtävämääriä ja muuttamaan tehtävien sisältöä. Kansainvälisen toimintaympäristön muutokset, ilmastonmuutos, väestö- ja aluerakenteen

muutokset sekä työvoimapula, julkisen talouden niukkeneminen sekä teknologian kehityksen mahdollisuudet ovat pelastustoimen toimintaympäristöön vaikuttavia tunnistettuja muutostekijöitä.

Kriisit tai häiriötilanteet, olivatpa ne taloudellisia, sotilaallisia, humanitaarisia tai luonnonmullistuksiin liittyviä sekä näiden kerrannaisvaikutukset leviävät keskinäisriippuvaisessa maailmassa yhä nopeammin ja laajemmalle. Toisaalta julkisen talouden ja rahoitusjärjestelmän häiriöt heijastuvat realisoituessaan pelastustoimeen välillisesti.

Kansallisesti riskien ja uhkien alueellisissa ilmentymissä on pelastustoimen näkökulmasta merkittävää vaihtelua, erityisesti sää- ja ilmatoriskien osalta. Myös väestön ikärakenteen muutoksessa ja muutoksen voimakkuudessa on alueellista vaihtelua. Sään ääri-ilmiöistä ja ilmastomuutoksesta tai väestön ikääntymisestä aiheutuvat onnettomuudet tai häiriöt näkyvät pelastustoiminnassa hälytyksinä sekä pelastustehtävinä.

Korkean teknologian yhteiskunta on myös erittäin altis häiriöille. Näiden häiriöiden realisoituessa myös pelastustoimen tehtävät lisääntyvät, jonka lisäksi pelastustoiminta itsessään saattaa häiriintyä. Esimerkiksi energiahuollon, tietoliikenteen, logistiikan ja vesihuollon häiriöt vaikeuttavat toteutuessaan myös pelastustoimintaa.

Palveluverkon kattavuuden ja palvelutason säilyttäminen sekä tiivistyville että kasvavilla kaupunkiseuduilla koettelee pelastustoimen palvelutuotannon rakennetta ja taloutta. Palvelutarve kasvaa kasvukeskuksissa, mutta myös reuna- ja harva-alueilla pelastustoimen palvelutaso tulee ylläpitää, vaikka väestö vähenee.

Harva-alueiden toimintavalmiuden turvaamisessa kriittisimpiä tekijöitä ovat kattavan paloasemaverkon ylläpito ja riittävät henkilöstövoimavarat. Pelastustoimi ja ensihoitopalvelu ovat lähipalveluita, joita ei voida hoitaa pitkien välimatkojen vuoksi keskitettynä palvelumuotona. Rahoituksen turvaaminen palvelun järjestäjälle on olennainen osa palveluverkon ja toimintakyvyn säilyttämisessä.

Pelastustoimen valmius ja osaaminen mahdollistaa monipuolisen synergian pelastustoimen ja ensihoitopalvelun kesken.

Ensihoitopalveluiden järjestämisvastuu toteutetaan siten, että synergia ja yhteensovittaminen sekä pelastustoimeen että sosiaali- ja terveydenhuoltoon toteutuu ja että kansallisen varautumisjärjestelmän kokonaisuus tulee varmistettua. Pelastustoimen ja ensihoidon tiivis yhteistyö ja moniammatillinen osaaminen sekä integraatio sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa voidaan hyödyntää tehokkaimmin, kun samoilla resursseilla -voimavaroilla, asemaverkostolla, tiloissa ja hankinnoilla -voidaan tuottaa kustannustehokkaammat ja laajemmat pelastustoimen ja ensihoidon palvelut, kuin jos ne tuotettaisiin erikseen. Hyöty on selkein harvaan asutuilla alueilla.

Sopimuspalokuntatoiminnan valtakunnallisen kehittämisohjelman toimenpiteet huomioidaan alueellisesti. Yhteistoiminta hyvinvointialueiden,

viranomaisten ja kolmannen sektorin kanssa on tavoitteellista ja sitä vahvistetaan määrittämällä sopimuspalokunnille kansalliset ja alueelliset suorituskykyvaatimukset.

Sisäministeriö esittää päätöksen luonnosversiossa yhdeksää valtakunnallista strategista tavoitetta pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023-2026:

1. Tavoite: Hyvinvointialueen pelastustoimi on organisoitu itsehallinnon tarpeet huomioiden siten, että pelastustoimen palvelutaso on turvattu yhdenvertaisesti ja laadukkaasti alueellisesti sekä valtakunnallisesti;
2. Tavoite: Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskiperusteisesti, yhdenmukaisesti ja vaikuttavasti;
3. Tavoite: Pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja se säilyy turvallisuuden lähipalveluna;
4. Tavoite: Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa;
5. Tavoite: Pelastustoimella on kyky antaa ja vastaanottaa kansainvälistä apua;
6. Tavoite: Pelastustoimen kansallinen kehittäminen perustuu tiedolla johtamiseen ja kansallisesti yhtenäiseen tiedonhallintaan;
7. Tavoite: Pelastustoimen investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta;
8. Tavoite: Pelastustoimen henkilöstöressurssien riittävyys, osaaminen ja hyvinvointi on varmistettu;
9. Tavoite: Pelastustoimen hallinto- ja ohjausjärjestelmä on selkeä.